

Marta Gajęcka

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska

marta.sara.gajęcka@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7182-7353>

Nazwy potoczne wybranych środków transportu w języku polskim i bułgarskim

ABSTRACT: Gajęcka Marta, *Nomenclature of means of transport in Polish and Bulgarian language*

The purpose of the presented work was to determine the lexical resource building the terminology associated with the concept of Transport means in Polish and Bulgarian, as well as to reveal similarities and differences regarding the origin, form and functioning of names in the studied scope. The following material was taken from guidebooks, hotel and information brochures, websites and travel blogs, while the analysis was based on descriptive dictionaries of the Bulgarian and Polish language, dictionaries of foreign words and etymological dictionaries.

KEYWORDS: Bulgarian language; polish language; terminology; transport; vocabulary.

Usługi transportowe uznawane są powszechnie za dynamiczny element życia współczesnego człowieka, w tym ruchu turystycznego i jego obsługi. Nieustannie rozwijająca się infrastruktura prowadzi do rozrastania się rodzajów środków transportu, jak i również do powstawania nowego nazewnictwa w tym zakresie. Przykładem mogą być innowacyjne nazwy takie jak *rotel*, czyli hotel na kółkach czy *flytel* – latający hotel (Witkowski, 2009). W poszczególnych krajach, poprzez uwarunkowania zwyczajowe i kulturowe, często funkcjonują różne określenia nazywające jednakowe środki transportu lub ta sama nazwa określa różny środek transportu. Przykładowo bułgarski wyraz *каравана* oznaczający przyczepę kempingową wprowadziłyby w błąd polskiego pasażera, gdyż słowo to w polszczyźnie ma inne znaczenie. Dodatkowo nazewnictwo dialektalne, gwarowe i miejskie, które często jest źródłem zapożyczeń wewnątrzjęzykowych, prowadzi do chaosu w leksyce, a także do nieprzejrzystości w odczytywaniu informacji odnoszącej się do środków lokomocji. Dodatkowy problem stwarza bliskość obu języków które, choć należą do jednej rodziny językowej, to cechuje je zróżnicowana, często myląca leksyka.

Obiektem niniejszych rozważań jest polska i bułgarska leksyka związana z środkami transportu, przy tym w centrum uwagi są przede wszystkim wyrazy potoczne, które, w odróżnieniu od terminów, są nazwami nieoficjalnymi i zazwyczaj nacechowane są ekspresywnie i emocjonalnie (Buttler, Markowski, 1988, 188). Celem przedstawionej pracy jest ustalenie zasobu leksykalnego budującego nazewnictwo związane z pojęciem ŚRODEK TRANSPORTU w języku polskim i bułgarskim, a także ujawnienie podobieństw i różnic dotyczących pochodzenia, formy i funkcjonowania nazw z badanego zakresu. Brano pod uwagę zarówno te środki lokomocji, którymi można dotrzeć do punktu docelowego (auto, samolot, pociąg), jak i te umożliwiające przemieszczanie się w miastach (rowery, autobusy, tramwaje, skutery, motocykle). W roli materiału językowego wystąpiły bułgarskie i polskie wyrażenia dotyczące transportu, które zostały zaczerpnięte z przewodników, broszur hotelowych i informacyjnych, stron internetowych oraz blogów podróżniczych, natomiast analiza została przeprowadzona na podstawie słowników opisowych języka bułgarskiego i polskiego, słowników wyrazów obcych oraz słowników etymologicznych (pełny wykaz źródeł zob. w bibliografii).

Orientacja w dokumentacji z branży turystycznej na temat transportu pokazuje, że w ramach bardziej ogólnego pojęcia ŚRODEK TRANSPORTU, które prezentuje się treścią: 'maszyny transportowe lub istoty żywe, dzięki którym możliwe jest przemieszczanie się ludzi lub ładunków' (Fertsch, 2006, 198), funkcjonuje kilka podrzędnych pojęć, które posiadają swoją semantykę i swoje wyznaczniki leksykalne. Można je podzielić na lądowe, powietrzne i wodne środki transportu.

1. Lądowe środki transportu

1.1 'pojazd samochodowy przeznaczony do przewozu więcej niż 9 osób'

W obu językach na powyższe pojęcie funkcjonuje określenie *autobus* (bułg. *автобус*). Leksem *autobus* ma swoje korzenie w języku niemieckim (PBE: *автобус*). W języku polskim często używa się jego skróconej nazwy – *bus*. Nazwa *autobus* posiada szereg synonimicznych wyrażań. Są to nazwy na przykład określające przeznaczenie autobusu, np. *gimbus* przewozi uczniów szkół gimnazjalnych, *autokarem* podróżują ludzie udający się poza miasto (miejski.pl: *gimbus*). Istnieją też określenia związane z wyglądem pojazdu np. *piętrus* to autobus dwupoziomowy. Inne określenia to *czerowoniak* (autobus jadący po tych samych trasach w mieście), *puszka* (autobus starego typu), *dylizans* (autobus pospieszny, fr. *diligence* – pościech) czy *mulibus* (autobus bez klimatyzacji, w którym jest bardzo duszno). Znane są również nazwy pochodzące od producentów autobusów np. *man*, *ikarus* czy *solaris* (miejski.pl).

W przypadku tego pojęcia występują również nazwy gwarowe. *Autoban* to określenie, którego używa się na kielecczyźnie (miejski.pl: *autoban*). Możliwe, że zwrot ten wywodzi się od słowa *bana*, oznaczającego w innych regionach pociąg lub tramwaj.

W języku bułgarskim także występują określenia pochodzące od marek pojazdów np. *соларис* czy *чавдарка*. *Чавдарка* to potoczna nazwa popularnego w latach komunizmu bułgarskiego autobusu marki Chavdar. W stosunku do powyższego wyrażenia funkcjonuje także określenie *радвач*, które powstało poprzez odczytanie w sposób odwrotny nazwy Chavdar¹. Natomiast na stary autobus można powiedzieć *дарак* – pol. dosł. gruchot (РБЕ: *дарак*). W niedalekiej przeszłości funkcjonowała również nazwa *кремиковка*, było to potoczne określenie autobusów przewożących pracowników huty żelaza i stali *Кремиковци*². O autobusie miejskim, który regularnie kursuje po stałych trasach można powiedzieć *пеџс* (РБЕ: *пеџс*). Jeśli jest dodatkowo stary i brudny to określa się go jako *квадрат* (bgjargon: *квадрат*). Określeniem *бабарџум* nazwiemy autobus pełen starszych pań, które podróżują w pojazdach komunikacji miejskiej (*Аз исках вода да пийна зад ЦУМ, а то глеџ кџв е бабарџум* / bgjargon.com.). Mały autobus nosi nazwę *микробус*.

1.2. ‘skład sprzęgniętych ze sobą wagonów lub innych pojazdów kolejowych, połączonych z co najmniej jedną czynną lokomotywą albo mających samodzielny napęd’

Powyższe pojęcie w języku polskim od XVII w. określa się wyrazem *kolej*. Jest to wyraz rodzimy, pochodzący od polskiego słowa *koło* (Bruckner, 1985, 245). Równie popularna jest nazwa *pociąg*. Wyraz ten pochodzi od polskiego czasownika *ciągnąć*, *pociągać* (Boryś, 2008, 77). Wiele określeń w języku polskim związanych jest z rodzajem kolei. Przykładowo pociąg, który przewozi tylko ludzi to *osobowy* lub *osobówka* (Doroszewski, *osobówka*). Natomiast taki, który jeździ szybciej niż osobowy, nazywa się *pospieszny*. Najszybszym pociągiem jest *ekspres*. Kolej, która jeździ po wąskich torach to *wąskotorówka*. W slangu młodzieżowym spotkać można również takie określenia jak *ciapąg*, które powstało poprzez pomieszczenie sylab w wyrazie *pociąg* (*Pamiętasz imprezę w ciapągu jak wracaliśmy z Woodstocku?!* miejski.pl). Nocne pociągi nazywane są żartobliwie *rzeźnią* (*Spóźniłem się na pociąg o 17:30 i musiałem wracać rzeźnią Katowice – Łeba/miejski.pl*). *Rzeźnia* jest zapożyczeniem wewnątrz językowym, ponieważ oznacza zakład uboju i patroszenia zwierząt. Nazywając w ten sposób pociąg, podkreślamy jego negatywne cechy takie jak tłok w przedziałach, przepocone ubrania, niekulturalnie zachowujący się ludzie. W języku polskim istnieje również kilka regionalizmów pochodzących z różnych gwar. Jednym z nich jest *bana*, który używany jest w gwarze poznańskiej (od niem. *Banchof*).

W języku bułgarskim to pojęcie nosi nazwę *влак* (РБЕ: *влак*). Stary pociąg, również jak samochód czy autobus, można określić jako *дарак* (bgjargon: *дарак*).

¹ Zauważył to jeden z pracowników, który czekając na przystanku przyglądał się nazwie autobusu (bgjargon.com)

² Zakład został zamknięty w 2009 roku. Autobusy wyróżniały się niebiesko białym kolorem i dużym napisem z boku pojazdu.

Potocznie i żartobliwie można użyć również nazwę *трен*, która pochodzi z języka francuskiego i jest przestarzała (*Изтървах трена за морето* РБЕ: трен). Podobnie jak w języku polskim, można wyróżnić nazwy związane z rodzajem pociągu np. w mowie potocznej używa się leksemu *електричка* - jest to model pociągu z silnikiem elektrycznym – oraz leksemu *железница*, który nawiązuje do żelaznych torów pociągowych, po których porusza się pociąg. W bułgarszczyźnie także występują gwarowe nazwy. Przykładowo w dialekcie rodopskim odnotowuje się określenie *пампор* – pol. dosł. parowiec (napenalki.com: *пампор*).

1.3. ‘pasażerski pojazd drogowy o miejscach siedzących dla więcej niż dziewięciu osób (łącznie z motorniczym), podłączony do przewodów elektrycznych lub napędzany silnikiem spalinowym oraz poruszający się po szynach’

Powyższe pojęcie w języku polskim określa się terminem *tramwaj* (początkowo niem. *Tramm*, potem ang. *tramway*, Bruckner, 1985, 575). O tramwaju, którym poruszają się ludzie starsi można powiedzieć żartobliwe *emerytowóz* (miejski.pl). Inna nazwa na tramwaj to *tatajka* (lub *tataj*, *patataj*). Są to słowa powstałe z onomatopei jednostajnego stukotu wydawanego przez ten pojazd. W slangu młodzieżowym można także usłyszeć określenie na tramwaj w rodzaju żeńskim – *tramwajka* lub skróconą wersję – *tram* (miejski.pl).

Ze względu na fakt, że to maszyna poruszająca się po szynach tylko w mieście (w przeciwieństwo do pociągu, który przemieszcza się od miasta do miasta) można także wyróżnić kilka określeń pochodzących z gwar danych miast. W gwarze poznańskiej tramwaj nazywa się *bimbą* lub *trambimbą*, a w gwarze górnośląskiej *banką* lub *baną* (miejski.pl). Warty odnotowania jest fakt, że w Poznaniu *baną* nazywa się pociąg, a na Śląsku – *tramwaj*.

W języku bułgarskim na to pojęcie funkcjonuje taki sam termin jak w języku polskim (bułg. *трамвай*). Żartobliwie również używa się formy żeńskiej *трамвайка* (bgjargon: *трамвайка*). W przeszłości spotkać się można było z nazwą *качинавлез* (bułg. *качам се* – wsiadam, *Ше ходиме към центъра со качинавлеза*). Określenie pochodzące od wagonu, który posiada własny napęd to *мотриса*.

1.4. ‘licencjonowany samochód osobowy do wynajęcia wraz z kierowcą, nieposiadający z góry określonych tras’

Określenie *taksówka* opisujące powyższe pojęcie pochodzi z języka francuskiego (Doroszewski: *taxi*). W języku polskim również często używa się potocznych nazw takich, jak *taksi* lub *taryfa*. *Taryfa* jest zapożyczeniem wewnątrz językowym, główne znaczenie tego wyrazu to ‘urzędowy wykaz zróżnicowanych stawek płac’ (Doroszewski: *taryfa*). Nierzadko również usłyszeć można określenie *majonez*. To pogardliwa nazwa auta sprowadzonego z Niemiec, w jasno–żółtym kolorze,

używanego tam w charakterze taksówki (miejski.pl: *majonez*). Spotkać się też można z nazwą *rysiek*. Określenie na powyższy pojazd wzięło zastosowanie z popularnego w Polsce serialu *Klan*, którego bohaterem był taksówkarz o imieniu Rysiek (*Jak wrócimy do domu? – Może Ryśkiem?/miejski.pl*).

W slangu miejskim funkcjonuje wyrażenie *złotówa*, pochodzące od nominału, który używany jest w Polsce, czyli złotego (*Spoko stary, się zadzwoni po złotówę /miejski.pl*). W gwarze poznańskiej ten rodzaj transportu nazywany jest także *dryndą*. Określenie to dawniej oznaczało dorożkę (Doroszewski: *drynda*).

W języku bułgarskim podobnie jak w polskim, to pojęcie nosi nazwę *такси*, w skrócie *таксе* (*да си викнеме едно таксѐ /bgjargon.com*). Innym określeniem jest również *лотка*, oznaczające dosłownie *tacę* (*Аре бе, няма да вървѝм пеша, давай да взимаме една лотка /bgjargon.com*). Ciekawostką jest fakt, że w dużych miastach na taksówkarza można powiedzieć *парашутка*, czyli *spadochron*. Nazwa wzięła się od bezmyślnego zostawiania podróżujących na drodze, podobnie jak ma to miejsce, kiedy lądują spadochroniarze (*Тея парашутки как засичат, не е истина просто /bgjargon.com*). *Лотка* i *парашутка* to zapożyczenia wewnątrzjęzykowe.

1.5. ‘jedno lub wielośladowy pojazd drogowy napędzany siłą mięśni poruszających się nim osób za pomocą przekładni mechanicznej, wprawianej w ruch (najczęściej) nogami’

W języku polskim opisująca powyższe pojęcie nazwa *rower* pochodzi z języka angielskiego. Dawniej wyrażenie nosiło nazwę *bicykl* (kiedyś rower miał jedno koło większe od drugiego). Określenie pochodzi z połączenia łacińskiego *bis* oznaczającego liczbę dwa oraz greckiego *κύκλος* – koło (Doroszewski: *bicykl*). Inną dawniej stosowaną nazwą jest także *wielocypled*. Dzisiaj najczęstszym słowem używanym przez młodych ludzi jest *bajk* (ang. *bike*). W nawiązaniu do nazwy *rower* można stosować także wyrażenia pochodzące od producenta pojazdu: *bizon*, *farat*, *kobza* lub odnoszące się do przeznaczenia terenu, do którego został stworzony: *kolarka*, *kolazówka* (jazda na szosie), *góral* (jazda po nieutwardzonych terenach) czy *monocykl* (jazdy figurowa, Doroszewski: *monocykl*). Rower składny nazywa się *składakiem*, przeznaczony dla kobiet to *damka*, dwuosobowy natomiast to *tandem*. Rower (oraz każdy pojazd jednośladowy) może też być nazywany *jednośladem* (Doroszewski: *jednoślad*).

W języku bułgarskim rower określa się francuskim terminem *велосипед* (fr. *vélocipède*) lub rodzimym, ale potocznym słowem *колело* (bułg. *колело* – koło). Istnieje również określenie roweru pochodzące od czynności toczenia się koła. Jest to *точило* (bgjargon: *точило*). Określenie *балканче* pochodzi od nazwy znanego na Bałkanach producenta rowerów.

W rodopskim dialekcie funkcjonuje także nazwa *текерлек* (napenalki.com: *текерлек*).

1.6. ‘pojazd silnikowy służący do przewozu osób lub ładunków’

W języku polskim powyższe pojęcie określa się rodzimą nazwą *samochód* lub potocznie *auto* (niem. *auto*, skrót z franc. *automobile*). *Samochód* obfituje w wiele potocznych określeń pochodzących od nazw producentów samochodów. W skrócie na pojazd marki Alfa Romeo można powiedzieć *alfa*, a na auto marki BMW – *bejsa*, *bunia*. *Karton* to auto marki Trabant, nazwa pochodzi od laminatu z którego zrobiona była jego karoseria. *Kosiarka* to auto marki Volkswagen golf 3. *Kredens* lub *uncmobil* to określenia marki Fiat 125p, którego cechą był charakterystyczny odgłos słyszalny podczas jazdy, przypominający dźwięk „unc unc unc unc”. *Malacz* lub *maluch* to nazwy samochodu marki Fiat 126p. *Małyszówka* to auto marki Audi. Nazwa wzięła się od nazwiska słynnego polskiego skoczka narciarskiego, który wygrał ów samochód na Turnieju Czterech Skoczni w sezonie 2000/2001. *Okular* i *okularnik* to nazwy aut marki Mercedes. Nazwy pochodzą od charakterystycznych okrągłych przednich świateł tego modelu. Na stary zardzewiały samochód można powiedzieć *czortopchajka*, *splet*, *rzęch* lub *gruz*. Auto w stanie agonialnym to *strucel*. Dobry samochód to *fura*, *frumana*, *gabłota* (miejski.pl).

W języku bułgarskim powyższe pojęcie określa się terminem *автомобил*, masowo używa się również nazwa *кола* lub *лека кола*, potoczne również *авто*. Niebawem bogactwo językowe znaleźć można w wyrażeniach nazywających stare samochody, szczególnie w złej kondycji fizycznej: *лагерница*, *котур*, *котор*, *жигулин*, *гръсница*, *таралясник*, *ръняк*, *трошляк*, *трошка*, *пачник*, *бангия*, *държел*, *кашон*, *курник*, *таратайка*, *гаубица*, *бричка*, *гробница*, *бракма* (bgjargon.com). Na samochód marki Moskwicz można powiedzieć *мускал*, a na tuningowane auto *рещачка*.³

1.7. ‘lekki, obudowany motorower lub motocykl, który prowadzi się bez obejmowania go nogami, z silnikiem i zbiornikiem paliwa najczęściej umieszczonymi pod kanapą’

Zarówno w języku polskim, jak i bułgarskim nazwa opisująca to pojęcie to *skuter*/*скутер* (bułg. *скутер* od ang. *scooter*, Doroszewski: *scooter*). W obu językach istnieje wiele określeń na ten pojazd nawiązujących do pozycji, którą przybiera kierowca podczas jazdy. W języku polskim znane są żartobliwe hasła takie jak *kibelek* lub *sedes* (pozycja kierowcy przypominająca siedzenie na ubikacji). Funkcjonują również leksemy takie jak *odkurzacz* czy *pierdopęd* –pochodzące od ochryplego dźwięku, który wydaje skuter, dodatkowo wprowadzającego w rozbawienie. Potoczne określenie francuskiego skutera marki Peugeot to *speed*.

W języku bułgarskim skuter żartobliwe nazywać można *пърпоретка*, od czasownika *пърпоря* oznaczającego szum, świat, powiew (*Пак фърчи с пърпоретка* / bgjargon.com). Inna nazwa powstała ze względu na dźwięk to *бърборина*

³ O potocznych nazwach omawianego pojęcia zob. również Sotirov 2020.

pochodząca od czasownika *бърборя* oznaczającego paplanie, bełkotanie. Podobnie jak w języku polskim istnieje także nazwa pochodząca od siedzącej pozycji kierującego i jest to *табулетка*, oznaczająca taboret.

- 1.8. pojazd samochodowy zaopatrzony w silnik spalinowy o pojemności skokowej przekraczającej 50 cm³, dwukołowy lub z bocznym wózkiem – wielośladowy.

Większym pojazdem od skutera jest *motocykl* (franc. *motocycle* = łac. *motus* + gr. *kýklos*). Potocznie nazywany *motorem*. Podobnie jak w przypadku nazw na samochody, wiele określeń pochodzi od nazwy producenta tej maszyny. Motocykl marki Suzuki można nazwać *suzi* lub *bandzior* (od wersji Suzuki Bandit) albo *intruz* (od wersji Suzuki Intruder). Motocykl, który był produkowany w czasach PRL, nazywano *WSK*. Motocykl z silnikiem dwubiegowym to *bzykacz*, mały motocykl to *motorynka*, a turystyczny – *turystyk*.

W języku bułgarskim to pojęcie nosi oficjalną nazwę *мотоциклет*. Spotkać się można także z potocznym określeniem *мотоп* lub *мотопетка*. Wyróżnia się też kilka innych wyrażenń związanych z rodzajem budowy motocykla np. *маруся*, *нистарка* (określenie na sportowy motocykl), *ендурак* (nazwa od rodzaju motocykla Enduro). Motocykle o objętości silnika 125 cm³ to *фритуриник*, *сешоар*. *Бръсначка* natomiast to motocykl typu czoper.

- 1.9. ‘zintegrowany samochód turystyczny, zapewniający pasażerom miejsca do spania i wypoczynku’

W obu językach na to pojęcie funkcjonuje angielski termin *kamper* (bułg. *кемпер*) Pochodzi od angielskiego wyrazu *camp* oznaczającego obóz (Doroszewski: *kamper*). W języku polskim na to pojęcie wykreowało się żartobliwe określenie *kampowóz*, który jest połączeniem angielskiego słowa *camp* oraz polskiego *wóz* (Dobosz, 2008).

Bliskożnacznym określeniem do nazwy *kamper* jest *przyczepa kempingowa* (tyle że kamper może przemieszczać się sam, przyczepa kempingowa musi być ciągnięta przez auto). W bułgarszczyźnie odpowiednikiem wyrażenia *przyczepa kempingowa* jest *каравана* (PBE: *каравана*). W języku polskim również występuje określenie *karawana*, ma jednak odmienne znaczenie, ponieważ odnosi się do grupy kupców lub pielgrzymów, którzy razem podróżują (Bruckner 1985, 219). W ostatnich latach w języku polskim wykreowało się także pojęcie *karawaniingu* (ang. *caravaning*). Jest to sposób podróżowania polegający na przemieszczaniu się kamperem lub samochodem z przyczepą kempingową, w których zamieszkuje się przez czas podróży (SWO: 140).

2. Powietrzne środki transportu

2.1. ‘Załogowy bądź bezzałogowy statek powietrzny cięższy od powietrza (aerodyna), utrzymujący się w powietrzu dzięki wytwarzanej sile nośnej za pomocą nieruchomych, w danych warunkach względem statku, skrzydeł’

Zarówno w języku polskim, jak i bułgarskim pojęcie to nazywane jest *samolotem* (bułg. *самолет*). Termin ten ma w obu językach pochodzenie rodzime. W języku polskim istnieje kilka synonimów używanych naprzemiennie z powyższym terminem. Dziś są mało używane, ale jednak wciąż funkcjonują. Kilka z nich posiada w podstawie grecki człon *aero* oznaczający powietrze (gr. *aer*). Są to *aerobus* (fr. *aérobuse*/ SWO: 10) oraz *aeroplan* (gr. *aer*, łac. *planus* – płaski, SWO:10). W języku bułgarskim *samolot* można określić również wyrazem *аероплан* (PBE: *аероплан*). Duży samolot pasażerski nazywa się *jumbo-jet*’em (ang. *jumbo-jet*, SWO: 132). Zdecydowanie najbardziej popularne określenie na *samolot pasażerski* to *czarter* (bułg. *чартер* od ang. *charter*, SWO:53), którego nazwa odnosi się do czasowego wynajmu miejsc w samolocie lub wynajmu całego samolotu. Nierzadko *samolot* określa się także nazwami firm, które produkują te maszyny np. *airbus* (Weekendowi, 2015), rodzajem samolotu np. *dreamliner* lub *boeing*, czy przewoźnikiem np. *wizzair*, *ryanair* (Bogucka, 2019). Żartobliwie o samolocie można powiedzieć także *stalowy ptak* (mlodziejowy.pl)

3. Wodne środki transportu

3.1. ‘Jednostka pływająca, która może poruszać się samodzielnie, wykorzystywana ogólnie jako środek transportu’

Powyższe pojęcie w języku polskim określa się terminem *statek*. Dawniej ta nazwa była używana w stosunku do stanu, dobytku czy własności (Bruckner, 514). W języku bułgarskim odpowiednikiem leksykalnym *statku* jest *кораб* (PBE: *кораб*). Co ciekawe w języku polskim dawniej także funkcjonowało wyrażenie *korab*, jednak oznaczało ‘nazwę morską’, a także używane było w formie poetyckiej (Bruckner, 1985, 256)⁴. Słowianie nie mieli rodzimych nazw marynarskich, pożyczony został także wyraz *łódź*. Jedyne rodzime określenie to *czółno* i *komiega* (Bruckner, 1985, 378). Duży statek nazywany jest *okrętem* (Bruckner, 1985, 377). W języku bułgarskim natomiast to *бруз* (bgjargon: *бруз*) lub *дапдана* (bgjargon: *дапдана*). Żartobliwie statek określa się także wyrażeniem *latający holender* – ma to związek z legendą z XVII wieku. Tak właśnie nazwano pewien statek, który żeglował z Amsterdamu do Batawii na Jawie.

⁴ W „Ogniem i Mieczem autorstwa H.Sienkiewicza czytamy „Wielki, złoty księżyc płynął jak korab nad Toporowem”.

Duży statek pasażerki to *prom*. (Bruckner, 1985, 138). *Prom* od *statku* różni dodatkowa funkcja, którą jest przewóz samochodów. W języku bułgarskim ten rodzaj statku to *ферибот* (ang. *ferryboat*). Inne określenia to *параход*, *земия*.

Istnieje również mniejsza wersja statku, która już w XIV wieku została określona terminem *lodzia* (stp. *lodzia*), by ewoluować do współczesnej polszczyzny jako *łódź* (Boryś, 2008, 303). Mała łódź to *łódka*, natomiast stara łódka w złym stanie to *lajba* (fiń. *laiwa*, Doroszewski: *lajba*). W języku bułgarskim to pojęcie nosi nazwę *лодка* (РБЕ: *лодка*). Inne potoczne nazwy na łódkę to *лодя*, *аламан* (duża łódź rybacka), *барка*, *варица* (nie duża łódka z wiosłami), *мауна* (duża łódka, która przewozi ludzi z parowca do brzegu), *чам*, *чльн*, *член*.

Ostatnim wodnym turystycznym transportem jest *kajak*. Nazwa pochodzi z języka eskimoskiego (Doroszewski: *kajak*). Jest to sportowa łódka z wiosłami oraz otworem na pomieszczenie wiosłarza. W języku bułgarskim to pojęcie również nosi nazwę *каяк* lub potocznie *каик* (bgjargon: *каик*). Turystycznym środkiem transportu poruszającym się po wodzie jest także *ponton* (bułg. *понтон*) lub *rower wodny* (bułg. *водно колело*).

Podsumowując, możemy zaobserwować pewne zbieżności w nazewnictwie środków lokomocji w języku polskim i bułgarskim. W obydwu językach występuje wiele jednakowych nazw, różni je przeważnie zapis fonetyczny np. *tramwaj*, *трамвай*, *tramwajka*, *трамвайка*, *autobus*, *автобус*, *solaris*, *соларис*, *taksi*, *такси*, *wielocyped*, *велосипед*, *skuter*, *скутер*, *motor*, *мотор*, *kamper*, *кампър*, *kajak*, *каяк*, *korab*, *кораб*.

Badane nazwy cechuje duża różnorodność w stosunku ich motywacji. Niektóre określenia powstały ze względu na czas przemieszczania się pojazdu np. w przypadku *pociągów* możemy wyróżnić taką nazwę jak *pospieszny* czy *osobówka*. Wiele wyrażen wzięło swą nazwę również od producenta. Tak jest w przypadku *autobusów*, *samochodów*, *motorów* i *skuterów*. Popularne są również nazwy powstałe ze względu na kondycję i stan fizyczny pojazdu np. *gruchot*, *rzęch*, *лагерница*, *трошляк*, *трошка*. Niektóre nazewnictwo powstało przez odwrócenie sylab nazwy pojazdu (*радвач*), od atmosfery, która panuje wewnątrz pojazdu (*rzeźnia*), a także od tego po czym się pojazd porusza (*железница*). Nierzadko nazwę tworzy dźwięk, który wydaje maszyna. Tak jest w przypadku *skuterów* (*odkurzacz*, *pierdopęd*, *пърнопетка*, *бърборина*).

Inny wyznacznik, który określa nazewnictwo transportu to pozycja kierowcy podczas jazdy. Tutaj pionierem jest również *skuter* (*sedes*, *kibelek*, *табулетка*). Kilka nazw powstało ze względu na pasażerów, którzy podróżują określonym pojazdem (*emerytowóz*, *бабарум*), a także od kierunku, w którym udaje się transport (*кремиковка*). Część określeń powstała od nominału, którym się płaci za usługę (*złotówka*), od samej usługi płacenia (*taryfa*), od koloru pojazdu (*majonez*), od materiału, z którego pojazd jest wykonany (*karton*), od bohatera popularnego serialu (*rysiek*) a nawet od celebryty, który danym pojazdem się porusza (*małyszówka*). W przypadkach nazw *pociągu*, *tramwaju*, *taksówki* czy *autobusu* możemy wyróżnić określenia gwarowe charakterystyczne tylko dla danego regionu kraju (*бана*, *бимба*, *пампор*, *текерлек*). Nie odnotowano żadnego wspólnego wyrazu dla pojęcia *kolej/влак*.

Literatura

- Boryś, W. (2008). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Kraków. Wydawnictwo: Wydawnictwo Literackie.
- Bruckner, A. (1985). *Słownik etymologiczny języka polskiego*. Warszawa. Wydawnictwo: Wiedza Powrzechna.
- Buttler, D., Markowski A. (1988). *Słownictwo współnoodmianowe, książkowe i potoczne współczesnej polszczyzny*, [w:] Anusiewicz, J., Bartmiński, J. (red.). *Język a Kultura*, t. 1, Wrocław, s. 179-205.
- Fertsch M., Janiak T. (2006). *Słownik terminologii logistycznej*. Seria: Biblioteka Logistyka.
- Sienkiewicz, H. (2018). *Ogniem i Mieczem*. Warszawa. Wydawnictwo: Bellona.
- Von Basse, M. (2015). *Słownik wyrazów obcych*. Toruń. Wydawnictwo: Literat.
- Сотиров, П. (2020). *За някои българо-полски паралели в областта на разговорната лексика*. – *Известия на Института за български език*, кн. XXXIII, с. 72-104.

Publikacje elektroniczne

- Bogucka N. (2019). *Ryanair rozwścieczył pasażerów, 12 godzin koszmaru w samolocie*, <https://www.o2.pl/artykul/ryanair-rozwscieczyl-pasazerow-12-godzin-koszmaru-w-samolocie-6430044148598401a>. 14.10.2020.
- Dobosz D. (2008). *Mobilne mieszkania*, <https://www.motofakty.pl/artykul/mobilne-mieszkania.html>. 14.10.2020.
- Słownik dialektu rodopskiego* określany w tekście jako napenalki.com, <https://www.napenalki.com/index.php>. 14.10.2020.
- Słownik bułgarskiej gwary miejskiej*, określany w tekście jako bgjargon.com, <https://www.bgjargon.com/>. 14.10.2020.
- Słownik młodzieżowego slangu*, określany w tekście jako mlodziejowy.pl, <https://mlodziejowy.pl/> 14.10.2020.
- Słownik PWN pod red. Doroszewskiego*, określany w tekście jako Doroszewski, <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/lista>. 14.10.2020.
- Słownik języka bułgarskiego*, określany w tekście jako ПБЕ, <http://ibl.bas.bg/rbe/>. 14.10.2020.
- Witkowski W. (2009). *Rotele, hotele na kółkach*, <https://polskicaravaning.pl/dzial/240-oblicza-caravangu/artykuly/rotele-hotele-na-kolkach,49897>.
- Weekendowi, (2015). *Lecieliliśmy nowym airbusem a350xwb jest się czym zachwycać!*, <https://www.weekendowi.pl/2015/10/16/lecielismy-nowym-airbusem-a350-xwb-jest-sie-czym-zachwycac-mnostwo-zdjec/>.